

LÄRORIK

Tidskrift för pedagogisk utveckling inom förskola och grundskola

Linköping
Där idéer blir verklighet

Sätta sin plats i världen

Förbereda dagens unga
för en global framtid

Succéresa till London

6

Farfars dag i förskolan

8

Fullt i bänken på studieda'n

14

Innehåll

- 3** Världen växer samman
– Dags att kasta om perspektiven
- 5** ”Framtiden är global”
- 6** Sarajevo – studieresa till den sargade staden
- 8** Utbytesresan
– ”ett fantastiskt äventyr”
- 9** Jobbskuggning
- 10** Lettiska ljusglimtar
- 13** Studiedag.
Halva klassen kom ändå
- 14** Verktygslådan.
När börjar skolan egentligen?
- 16** Försöksballongen
– notiser

LÄRORIK NR 3 • 2016

En skrift för pedagogisk utveckling inom förskola, grundskola och fritidshem i Linköpings kommun

Utgivare: Utbildningskontoret, Linköpings kommun

Redaktionsråd: Elisabeth Fridsäll-Emilsson, Kathrin Hansson, Ingela Hultin Sabel, Lennart Lundwall, Mark Olson, Elisabeth Stärner, Eva Torenfält Karlsson

Redaktör: Lennart Lundwall

Ansvarig utgivare: Lars Rejdnell

e-post: larorik@linkoping.se

Skribenter: Anika Agebjörn, Bulle Davidsson, Christel Valsinger

Omslagsbild: Shutterstock, bearb.

Form och grafiskt original: Mark Olson

Tryck: Ringqvist Tryckeri AB, Norrköping

ISSN 2001-1253

Språk, kultur och sociala koder viktiga för framgång

Iden värld vi lever i idag är internationalisering bland det allra viktigaste för vårt samhällsbygge. Det gäller på både kort och lång sikt. Vi behöver ha en god förståelse vad som sker runt omkring oss och goda kontakter med omvärlden.

För ett litet land som vårt, som lever på att sälja kunskap och produkter, är det avgörande att vi kan olika språk och känner till kultur och sociala koder i andra länder.

Att förbereda våra barn och elever för detta är en viktig uppgift. Därför arbetar vi med utbyten och andra kontakter med skolor på olika håll. Varje år reser cirka 500 Linköpings elever till Cobham Hall utanför London, där de bor på internatskola och har lektioner på engelska med engelska lärare. Grupperna från Linköping är mixade från olika skolor för att förbättra integrationen här hemma.

Ett annat projekt är spetsklassen i Ånestad som har utbyte med elever i Bosnien. På det sättet får de förståelse för hur Balkankriget påverkar ungdomar idag. Det kan du läsa mer om i detta nummer av Lärarik.

Även pedagoger behöver ha en god omvärldsspaning idag. Därför har vi utbyte med England, Kanada och i viss mån Nya Zeeland. Kanada är intressant för sina goda studieresultat. Pedagoger från Linköping har kunnat studera kanadensiska kollegers arbetssätt på plats. Under en vecka har de både bott och arbetat tillsammans. På samma sätt fick Linköpingslärarna senare ta emot sina kanadensiska värdar i sina hem och på sina skolor.

En annan resurs är våra nyanlända barn och elever. De har mycket kunskap om sin bakgrund att förmedla, samtidigt som de tar till sig de sociala och kulturella värderingar som skolan står för.

Linköpings skolor har under flera år höjt sina resultat. När vi går in för att förbättra dem ytterligare är internationalisering en viktig del. Samtidigt förbereder vi våra unga för en framtid som aktiva världsmedborgare.

Lars Rejdnell Barn- och ungdomschef

Dags att kasta om perspektiven

Unga människor rör sig i en vardag med mängder av internationella inslag. Deras livsmiljö skiljer sig starkt från föräldrarnas. Ännu har inte de nya perspektiven fått genomslag i praktisk pedagogik. Det är hög tid att omvärdera den traditionella principen att undervisningen ska börja med det närliggande medan det obekanta i fjärran får ligga på vänt. Ofta bör ordningen vara precis tvärtom.

Globalisering är inget nytt fenomen, men den förändras med tiden och tar ständigt nya uttryck. När smartphones blir allt billigare kan många fler människor ta del av teknikutvecklingen. Via sociala medier blir

vi tätt sammankopplade med folk i andra länder. Vi får nyhetsuppdateringar i realtid från världens alla hörn.

Bonden på den kenyanska landsbygden använder en mobilapp för att få veta dagsaktuella marknadspriser, närmaste

veterinär eller väderinformation. Den indiske taxichauffören använder sin smartphone för att ta emot online-bokningar. Läraren i en byskola i Tanzania utnyttjar sin privata smartphone för att scanna elevernas ögon och digitalt skicka ▶

” **Starka trender** skapar både möjligheter och utmaningar. Inte minst i skolans värld är det viktigt att uppmärksamma båda sidor av dagens pågående internationalisering.

- ▶ resultaten till kliniken i staden för analys. Detta är bara några exempel på hur människors livsvillkor förändras i dagens sammanvävda värld. Globalisering, internet- och teknikutveckling driver på processen. Dessa starka trender skapar både möjligheter och utmaningar. Inte minst i skolans värld är det viktigt att uppmärksamma båda sidor av dagens pågående internationalisering.

Det finns ett flertal motiv för skolan att mer aktivt föra in ett internationellt perspektiv i undervisningen. Ett reellt motiv är de ökade gränslösa utbyten och samarbeten som sker inom utbildning, forskning, teknik, kultur, musik, sport, varor och tjänster. Det finns också en rad gränsöverskridande utmaningar som säkerhet, miljöhöjning och migration.

De formella motiv som berör skolans alla nivåer regleras av styrdokumentet och grundläggande värden som anges i uppdraget för förskolan:

”Människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet mellan könen samt solidaritet med svaga och utsatta är värden som förskolan ska hålla levande i arbetet med barnen.” (Lpfö 98).

I Lgr11 framhålls internationalisering som ett av fyra viktiga och övergripande perspektiv som ska genomsyra all undervisning:

”Ett internationellt perspektiv är viktigt för att kunna se den egna verkligheten i ett globalt sammanhang och för att skapa internationell solidaritet samt för-

bereda för ett samhälle med täta kontakter över kultur- och nationsgränser. Det internationella perspektivet innebär också att utveckla förståelse för den kulturella mångfalden inom landet.”

Det internationella perspektivet kan kopplas till de andra perspektiven i Lgr11 – miljöperspektivet, det historiska och det etiska perspektivet. Det historiska kräver att man blir medveten om skeenden och processer. Det miljömässiga kräver att man förstår orsaker och konsekvenser på olika nivåer – hos individen, staten och globalt. Det etiska perspektivet innebär att man utvecklar sin förmåga att göra personliga ställningstaganden, samtidigt som man visar omsorg för andra människor. Man lär sig respekt och tolerans för andra människors åsikter och värderingar. Eleven skaffar sig ett öppet förhållningssätt till människors olika livsvillkor. Det ensidigt västerländska perspektivet blir med tiden mer nyanserat.

Mot denna bakgrund kan vi se på utmaningarna förknippade med undervisning om globala frågor. Pedagogiska utmaningar finns i alla typer av undervisning, men de globala frågorna är särskilt komplexa och omfattande.

De är också stimulerande, spännande och kan leda till ökad nyfikenhet – en utmärkt grund för frågebaserat lärande (inquiry-based learning, IBL). IBL utgår från barnets och elevens egna frågor inom ramen för styrdokumentet. Undervisningen utgår från det som är gemensamt istället för det som är särskiljande.

Enligt Skolverkets ”Forskning för sko-

lan” utgår traditionell undervisning på låg- och mellanstadiet från det nära och kända. Först högre upp i stadierna riktas blickarna mot det som är längre bort och okänt. Den ordningen i undervisningen gör det svårt att hinna med världen utanför Europa. Här behövs ett tankeskifte, ett omkast som berör och utmanar barn och ungdomars lärande. Vi måste fokusera mer på skolans egentliga uppdrag. Och vi får hela tiden vara klara över ämnens syfte.

Undervisning kan mycket väl börja i det okända för att sedan närma sig det bekanta. Då uppstår dessutom möjligheter att integrera skolämnen för att belysa den komplexa verkligheten ur olika synvinklar. Så kan vi skapa en helhetsyn på samhälls- och miljöfrågor.

Komplexiteten leder oss till nästa utmaning – den tekniska. Mobilteknologi och internet är kraftfulla utbildningsverktyg även om en rad hinder återstår. Själva tekniken kan ibland vara svårhanterlig. Att vi ständigt är uppkopplade kan också upplevas som störande, både för den lärande och dennes omgivning. Det gäller inte minst i undervisningssammanhang. Ett annat kunskaps hinder är missvisande, stötande och förenklad information.

Men vi kan komma förbi sådana trösklar i skolsituationer genom att utbilda digitalt kompetenta elever. Våra unga behöver utveckla ett kritiskt förhållningssätt till informationen. Kunniga elever kan utnyttja mobilteknologin som en utbildningsresurs.

Teknologin öppnar upp för ökade kontakter mellan människor, den ger möjligheter till samarbete över gränser. De unga lär sig också mer om andras livsvillkor och får bättre förståelse för andra människor.

Det leder oss till den tredje utmaningen, den sociala. Det handlar om att undervisningen förbereder barn och ungdomar för att göra sig själva förstådda i omvärlden. Här gäller det att minska rädslan för det främmande. Att lära sig bemöta andra människor med respekt. Det är i mötet med andra som våra värderingar växer fram. Om mötet sker med någon på nära håll eller långt borta, om man träffas fysiskt eller digitalt, är inte det avgörande. Det viktiga är att mötesplatser faktiskt uppstår i undervisningen på olika nivåer.

Skolans personal iscensätter för att sedan bearbeta och nyansera. Huvudsaken är att vi hjälper barn och ungdomar utveckla sitt tänkande om världen. De behöver den grunden för att göra egna, kloka val i en framtid som blir alltmer internationell.

Illustrationer: Shutterstock

Foto: Lennart Lundvall

Per-Olof Hansson

Doktor i pedagogik, lärare och forskare Linköpings universitet

KORTINTERVJU: Björn Bertilsson, internationell samordnare

”Framtiden är global”

Internationellt utbyte gör oss till rikare människor. Det skapar nyfikenhet för hur andra har det och ökar förståelsen för varför man till exempel ska lära sig olika språk.

Det menar Björn Bertilsson, internationell samordnare i Linköpings kommun med fokus på utbildningsfrågor. Hans uppgift är att ha koll på internationella utbytesprogram som förskolor och skolor kan ta del av. Det kan gälla internationella projekt, jobbskuggningar eller fortbildningar.

– Vi vet inte hur framtiden ser ut för dem som börjar skolan idag. Vilken kompetens och kunskaper kommer att behövas? Det vi vet är att arbetsmarknaden inte bara finns i kommunen, eller ens i Sverige. Den är global.

Det internationella perspektivet måste genomsyra hela utbildningen, menar han. Inom flera ämnesområden kan frågan ställas vad vi kan lära av andra länder. Och vad vi kan förmedla till dem? Utbytet behöver inte vara fysiskt. Det kan till exempel ske via ”Etwinning”, ett digitalt verktyg som gör det möjligt för skolor att samarbeta över nationsgränserna i olika ämnen.

Men att resa och träffa elever och lärare i andra länder är i regel en stark upplevelse. Även om det kan vara pirrigt före resan.

– Det är alltid det bästa man har gjort, att få komma ut och se verkligheten och komma hem och berätta om det man sett. Många upptäcker också vilka fantastiska resurser vi har här som inte finns i andra länder. Det märker vi särskilt när andra lärare kommer hit på besök. De är fascinerade av vår personaltäthet, våra lokaler och våra stödresurser som fungerar på ett smidigt sätt.

– Inte minst ser de också det öppna sociala klimatet i klassrummet mellan barn, elever och vuxna utan att släppa fokus på lärandet.

Utbytesprogrammen är till för alla inom utbildning – såväl barn som elever och vuxna. För en del elever är det dessutom den enda möjligheten att få resa utanför Sveriges gränser. Björn Bertilsson har fortfarande aldrig mött en förälder som inte tycker att det är bra att deras barn möter barn och ungdomar i andra länder och därmed får möjlighet att kommunicera med dem.

– Det är ett sätt att öppna upp världen för alla inom skolan.

Christel Valsinger

Foto: Lennart Lundvall

”Etwinning gör det möjligt för skolor att samarbeta över nationsgränser.

MERSMAK Internationellt utbyte

Internationellt utbyte kan ske genom konferenser, jobbskuggning, fortbildning och utvecklingsprojekt:

Erasmus + är EU:s paraplyorganisation för samarbete, utbyte och kompetensutveckling.

Nordplus finansierar och arrangerar utbyten mellan nordiska och baltiska länder.

Atlas kan hjälpa till med finansiering av utbytesprojekt med länder utanför EU.

FULL KOLL Webbplats för utbyte

UHR:s webbplats för internationellt samarbete: www.utbyten.se

SARAJEVO

STUDIERESA TILL DEN SARGADE STADEN

Med resan till Sarajevo fick spetsklassen 9b på Ånestadskolan se krigets konsekvenser på nära håll. Men resan blev också ett minne för livet. Nu har en ny grupp elever gjort samma resa.

I våras utexaminerades den första spetsklassen i samhällskunskap från Ånestadskolan. En av kurserna som eleverna kan läsa inom spetsprogrammet heter Internationella relationer och ges i samarbete med **Indira Stefanovic**, som är lärare i samhällsvetenskap på Katedralskolan. Med hennes gedigna kunskaper om Balkan är det naturligt att kursen fokuserar på konflikten i fd Jugoslavien på 90-talet. Ett krig hon själv fick fly från.

Det är också med hennes hjälp som den första studieresan till Sarajevo gjordes i höstas. Då var spetsutbildningen ny och klassen bara en grupp på tolv personer. Denna höst har de varit 21.

En knapp vecka före sommaravslutningen träffar vi några av eleverna från höstens resa tillsammans med SO-läraren **Mats Linde** som också åkte med. Några från den blivande niondeklassen sitter också med. I höst var det deras tur att bege sig till Sarajevo.

När eleverna får berätta om sina minnen från resan råder inga tvivel om att den gjort starkt intryck.

– **Indira visade oss** ett träd som jag alltid kommer att komma ihåg, berättar **Charlie Didriksson**. Vid det trädet tog hon sats för att springa varje dag hon skulle till jobbet. Sarajevo ligger i en

” **Hon tog sats** för att springa varje dag hon skulle till jobbet. Runtomkring låg krypskyttarna redo.

dal och på kullarna runtomkring låg krypskyttarna redo.

Gailan Al-Obaydi fortsätter:

– Hon visade oss en skola, som var sönderskjuten. Hon berättade att en katt blivit skjuten framför henne och att hon trodde att hon haft tur för att skytten missat. Men andra sa till henne att skottet var en varning. Det var ingen miss.

Resan till Sarajevo började redan halv fem en morgon i september, då bussen gick från Linköping till Arlanda. Flygförseningar gjorde att restiden blev längre än planerat. Dessutom kom inte bagaget fram, så första natten tillbringades i reskläderna. Det var varmt och kvavt.

– Det första man såg var hus med kulhål i, säger Charlie.

– Det fanns en byggnad där ena halvan var ny och modern och den andra halvan var förstörd, säger **Narine Avdalyan**.

– Sen såg man gravar mitt i stan. Det

var vita kors överallt. Även vid vårt hotell, fortsätter **Oskar Larsson**.

Hur kändes det?

– Jag kände inte så mycket då, säger Charlie. Det var värre sen. Vi hade fått berättat för oss om en del saker, men när vi träffade dem som råkat ut för dem...

Han böjer huvudet i händerna och suckar.

Första dagen besökte gruppen Stupni Do, en bergsby i Bosnien-Hercegovina där en massaker ägde rum i oktober 1993. Soldater intog byn och dödade 37 bosniakiska invånare. Många våldtogs och torterades och byns bostadshus stacks i brand.

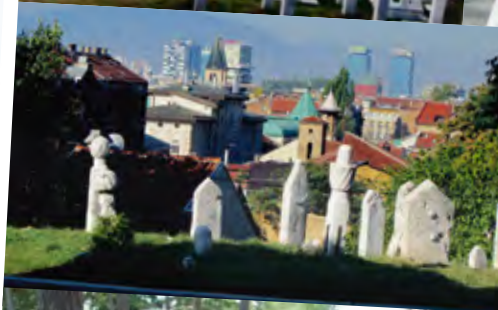
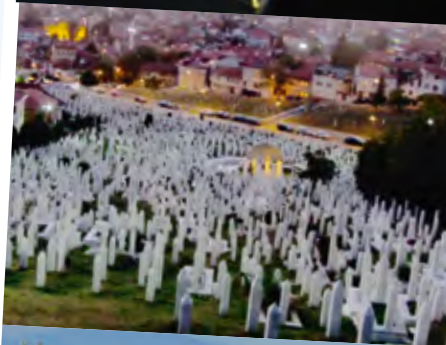
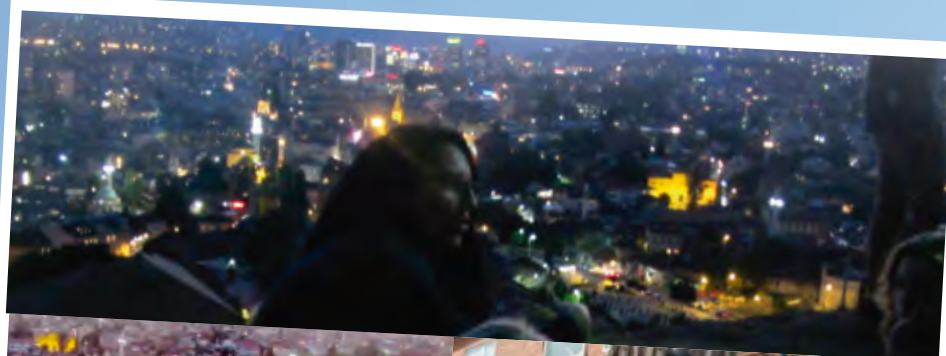
– Det var den jobbigaste dagen, säger Gailan. Där fanns en skola där en massa barn hade blivit instängda och inte fick komma ut. Det påminde mig om mina egna upplevelser.

Gailan kommer från Bagdad i Irak och har själv varit med om att få fly undan beväpnade styrkor.

– Då kunde jag berätta om det för de andra.

Massakern i Stupni Do kom till världens kännedom när en styrka ur den svenska FN-bataljonen Nordbat 2 nådde fram till byn. De skyddade skolan och hjälpte de tillfångatagna att ta sig ut.

Gruppen fick träffa en man som berättade om dagen för massakern, och hur han förlorade stora delar av sin släkt.

– Han sa att jag berättar bara en del för att ni är så unga. Men vi grät massor ändå, säger Narine.

Trots tragedin han varit med om, var gästfriheten stor. Gruppen bjöds på lasch och helgrillat lamm.

– Det fanns inget hat, han pratade om försoning, säger Charlie.

Efter ett par dagar då de pratade igenom vad de varit med om och även be-

sökt svenska ambassaden för att lära sig om Bosniens historia och styret nu, gick resan vidare till Republica Srpska. Där fick de höra en serbisk man ge sin sida av historien. Han hade varit med och belägrat Sarajevo. Det var bra att få en mer komplett bild av konflikten tycker eleverna.

– **Alla vi träffade** hade samma tanke – att undvika hat och konflikt, menar de.

Eleverna från åttan har suttit tysta under samtalet. Vad tänker de när de hör historierna?

I Sarajevo pågår det dagliga livet intill minnena av kriget. Vita kors och gravar syntes från hotellet där eleverna från Ånestadskolan bodde. Men till de starka minnena från resan hör också gästfriheten som klassen möttes av.

Gruppen överst till höger var i Sarajevo förra hösten.

Narine Avdalyan, Charlie Diedriksson, Gailan Al-Obaidi, Oskar Larsson, Raqiya Jama.

Gruppen nedan har nyligen besökt staden. **Ellen Jakobsson, Amal Jabr, och Sabirin Abdukadir Farah.**

– Det är spännande, säger **Amal Jabr**. Jag blir glad men samtidigt orolig, när vi hörde om minorna som finns kvar i marken.

– Inte i staden, försäkrar Charlie, bara i skogen. Men dit ska man inte bege sig.

Syftet med studieresan är att försöka förstå konflikten och se hur det är nu. Väl hemma har resan följts upp av redovisningar för lärare, föräldrar och elever i sjuan och åttan. En rapport har också skrivits, som fungerar som examination för kursen. Men många har

också pratat om sina upplevelser med kompisar som inte var med på resan. Kunskaperna sprider sig långt utanför den lilla gruppen som reste.

En extra bonus är också den ökade sammanhållningen i gruppen, menar Mats Linde.

– **Vi pratade** efteråt om att det varit en jobbig resa och att vi var tvungna att köpa tandborstar till alla för att bagaget kom bort och vi luktade illa. Men vad gjorde väl det? Man får perspektiv.

Text: Christel Valsinger Foto: Mats Linde

LONDON

Utbytesresan – "ett fantastiskt äventyr"

Med noggranna förberedelser och tillräckligt många vuxna är det fullt möjligt att göra spännande resor tillsammans med barn i särskolan. Och för dem kan det bli en upplevelse för livet.

– Vi ska flyga till Amsterdam!

Flickan jublar och fullkomligt strålar av glädje. Hon hade inte trott att detta var möjligt, att hon någonsin skulle få flyga. **Lillemor Jarledahl Ahola**, avgående rektor för särskolan, berättar minnet från en av de resor de gjort till London (med byte i Amsterdam) med barn i särskolan.

– Det började 2012. Vi samarbetar med skolan Swiss Cottage, i Camden i London. Det är en skola för elever med "special needs", alltså svårigheter av olika slag.

I ett par utbyten kom barn från Swiss Cottage till Linköping och barn härifrån

reste dit. Då handlade det om elever inom särskolan från mellan- och högstadiet samt gymnasiet. Det hela var en stor apparat, minns Lillemor.

– Det var något som ingen här hade gjort förut.

Erfarenheten gav mersmak och i år var det dags igen. I ett nytt utbyte, stött av Erasmusprojektet Imagining the Future, gjordes ytterligare en resa, den här gången med barn i grundsärskolan. De var i London i en knapp vecka i maj.

En månad tidigare hade de haft besök av fyra killar från Swiss Cottage. De hade bjudits på ett spännande program i Linköping, med besök på Ljungstedtska skolan, IKEA och Trädgårdsföreningen, där de bland annat fick plantera växter.

– Vi har mycket mer LSS-verksamhet även utanför skolan här jämfört med dem, säger Lillemor Jarledahl Ahola. Jag tror de fick med sig många idéer och tankar. (LSS = Lagen om Särskilt Stöd).

Till London åkte fyra tjejer från högstadiet.

Förberedelserna är a och o, understryker Lillemor. Träffar med föräldrarna, noggranna utrustningslistor, många

genomgångar med barnen om vad som väntar dem. Gruppen barn får heller inte vara för stor.

Men de får lön för mödan. För barnen blir det ett fantastiskt äventyr.

– De var lyckliga, de tyckte det var så spännande, lite otäckt men mest roligt.

– Många av dem har aldrig flugit förut, inte bott på hotell, kanske aldrig sovit borta över huvud taget. Och plötsligt kan de saker som vi inte trodde dem om.

Hon berättar om en kille som inte kunde prata, men som lyckades beställa ett glas mjölk med sugrör på flyget – han hade dock flugit flera gånger förut.

– Det här bär de med sig resten av livet.

För lärarna innebär utbytet, med jobbskuggning bland annat, att lära sig nya metoder, verktyg, få inblick i andra sätt att jobba och kring hjälpmedel och bemötande. Det är berikande på alla plan, säger Lillemor.

Och kontakterna fortsätter. De sköts via Facebook och Skype. Samtidigt växer projektet, fler skolor i Sverige, Litauen och England dras med och fler utbyten planeras.

Text: Anika Agebjörn
Foto: Lillemor Jarledahl Ahola

Från vänster Mercy Mulovi Tsalwq, Kelvin Lillan Kingwalor, båda undervisar i Kemi och Biologi. Emanuela Villa är mellanstadielärare och Harrison Makamu undervisar i Matematik och Fysik.

Hämtar intryck i Linköping och bjuder på sin yrkeskunskap

– Jag tycker det är fantastiskt att se med vilken respekt elever och lärare möter varandra i klassrummet och hur självständiga eleverna är, säger Emanuela Villa, som är lärare på mellanstadiet i en skola i Reggio Emilia i norra Italien.

Linköping besöks ständigt av både lärare och elever från andra delar av världen. De är nyfikna på våra förskolor och skolor samt hur det svenska samhället fungerar. Lärarik fick en pratstund med några av dem som befann sig i Linköping för jobb-skuggning.

På Kvinnebyskolan hittade vi **Emanuela Villa**, och på Berzeliuskolan fanns tre lärare från Kenswed Academy utanför Nairobi i Kenya.

– Vi har gjort jämförelser mellan olika länder och deras skolsystem och nu är fokus på Sverige, fortsätter Emanuela.

– Vi hade hört talas om ert skolsystem och blev nyfikna på att lära oss mer och även ert sätt att leva och er kultur. I

Italien har vi bilden att svenskarna är kalla och håller distans i relationer. Men jag möttes av något helt annat. Människor är tvärtom mycket varma och vänliga.

” **Det som jag skulle vilja tillföra är hur ni introducerar lektioner.**

– Eleverna är ansvarstagande och kommer i tid till lektionerna.

Hemma får vi hela tiden pusha eleverna att gå till lektionerna och göra det och det tillägger **Mercy Mulovi Tsalwq**, som tillsammans med sina kollegor **Harrison Makamu** och **Kelvin Lillan Kingwalor**, undervisar i kemi och biologi på Kenswed Academy.

– En sak som jag ville titta på var hur lärarna undervisar i saker som är svåra. Alla har sitt sätt att undervisa på och jag försöker hitta verktyg som jag kan använda mig av i min undervisning. Hade egentligen inga förväntningar när jag kom hit, men jag är mycket imponerad av hur ni använder tekniken i undervisningen. Alla elever har iPads och tillgång till internet. Det är intressant att se att de inte missbrukar det, utan använ-

der det för sökning i ämnet, säger Kelvin.

– Det jag skulle vilja tillföra är hur ni introducerar lektioner. Teknologin i all ära, men eleverna är inte helt koncentrerade på det ni säger utan håller på med sina telefoner eller annan utrustning. Då missar de ofta en viktig del av introduktionen.

– Jag hade hört att det var friare i klassrummet här och att elever och lärare var mer jämlika. Eleverna är inte rädda för lärarna vilket gör att samarbetet och inläringen blir bättre. Jag tror det hjälper dem, säger Harrison

Emanuela som lyssnat ett tag sammanfattar klokt:

– **Jag tror** att det är viktigt att vi är lyhörda åt båda håll. Bara om vi delar erfarenheter kan vi också förstå varandra. ■

FULL KOLL Kenswood Academy, Nairobi

Kenswed Academy är en gymnasieskola i Nairobi, Kenya, som drivs av den ideella föreningen Global Relations. Skolan är ämnad för ungdomar i Nairobis slumområden som på grund av ekonomiska eller sociala orsaker inte kan gå på gymnasiet. Ungdomar från svåra förhållanden blir speciellt utvalda och syftet är att hjälpa dem från slummen med hjälp av utbildning.

Lettiska ljusglimtar

Grandparents' day – ett sätt att vidga föräldramedverkan

– Man ser hur vi har det jämfört med andra. Det är en häftig erfarenhet, säger Sandra Stjernberg, förskollärare på Konstruktörsgatans förskola i Berga.

Hon är en av deltagarna i det internationella utbytesprojektet EQuaP, som syftar till att öka föräldrars engagemang i förskoleverksamheten.

Det råder stora skillnader i hur utbildning av och omsorg om barn i förskoleåldern ser ut i olika EU-länder. För att kvalitetssäkra förskoleverksamheten i unionen har EU ringat in fem områden av särskild vikt för barns utveckling före skolstarten. Ett av dem är föräldrarnas engagemang i förskolan.

EQuaP är ett 3-årigt projekt inom EU:s utbytesprogram Erasmus+ som syftar till att öka samverkan mellan förskolan och föräldrar/vårdnadshavare.

Sandra Stjernberg på Konstruktörsgatans förskola i Berga är en av dem som deltar i projektet. Hon och hennes kollegor hade varit sugna på internationellt utbyte länge.

– För några år sedan hade vi en modersmålspedagog här med kontakter på en förskola i den kurdiska delen av Irak. Eftersom många barn på förskolan kommer därifrån så sökte vi pengar för att försöka inleda ett utbyte med förskolan där. Men det blev för oroligt där nere, så vi la ner planerna.

Men genom den påbörjade processen kom förskolan i kontakt med **Björn Bertilsson** som är internationell samordnare på utbildningskontoret. Han föreslog att de istället skulle delta i EQuaP.

Sju länder medverkar i projektet: Slovenien, Belgien, Italien, Portugal, Grekland, Lettland och Sverige. Förskollärare från de olika länderna besöker varandras arbetsplatser och observerar arbetet utifrån vissa givna fokusområden, såsom kommunikation och medbestämmande. Det kallas att jobbskugga.

I februari reste Sandra och en kollega till Lettland och staden Liepaja, som är landets tredje största. De besökte fyra

Även far- och morföräldrar kan bjudas in i förskoleverksamheten. På en av förskolorna i Liepaja i Lettland hölls en Grandparents Day, där vuxna och barn pysslade tillsammans.

olika förskolor och observerade olika aktiviteter som förskolorna arrangerade och som syftade till föräldrasamverkan.

– En var en "Grandparents day", där

far- och morföräldrar fick vara med och pyssla under en förmiddag. En annan förskola hade bjudit in föräldrar att vara publik till olika uppträdanden. ▶

– **Vi försöker alltid** få till en pratstund när vi ses vid hämtning eller lämning. Det är ett bra tillfälle att förmedla aktiviteter som är på gång där vi gärna vill ha med föräldrar, säger **Sandra Stjernberg**. Samtal pågår med Israa Yaseen som hämtar barnen Yousif och Hamza.

► **Skillnaden i just föräldrasamverkan** var inte så stor mellan Lettland och Sverige, tycker Sandra. Större skillnader fanns att se i synen på genus eller hur man arrangerade lärmiljön. Men med sig hem tog de flera uppslag till hur samverkan med förskolebarnens föräldrar kan förbättras.

En föräldratavla har till exempel satts upp i korridoren, där alla föräldrar kan se bilder på de pedagoger som arbetar på förskolan och ta del av information om olika projekt och fokusområden.

Ett annat resultat av besöket i Liepaja är att förskolan vill utveckla sitt interkulturella arbete.

Besöket i Slovenien har inspirerat till workshops där föräldrar och barn får delta tillsammans.

– I höstas arrangerade vi en dag med skapande, där föräldrarna bland annat fick göra en tavla i hop med sina barn. En annan avdelning bakade pepparkakor. Vi

// **Ur idélådan:** en skapardag då föräldrar och barn gör en tavla tillsammans. Pepparkaksbak. Påskparad. Skräpplockardag.

har också bjudit in till påskparad och skräpplockardag.

I **september** reser Sandra Stjernberg till Kreta för att delta i ett möte där samtliga projektdeltagare presenterar sina observationer. En forskargrupp kommer därefter att ta fram en pedagogisk verktygslåda med förslag på metoder för föräldrasamverkan. Verktygslådan ska sedan finnas tillgänglig för alla förskollärare inom EU.

En forskare från Linköpings Universitet, **Helene Elvstrand** vid Institutionen för samhälls- och välfärdsstudier, är också knuten till projektet.

– Hon har stöttat oss i att ta fram mål för föräldrasamverkan på förskolan och vi kommer att fortsätta vårt arbete under hösten.

I **vår avslutas projektet** med ett möte som äger rum i Linköping. Sandra Stjernberg är glad att Konstruktörs gatans förskola har deltagit.

– Vi hade ändå känt att vi ville utveckla vårt samarbete med föräldrarna. Med det här fick vi en skjuts att göra det. Man ser också hur vi har det jämfört med andra. Det är en häftig erfarenhet.

Text: Christel Valsinger
Foto: Sandra Stjernberg (Lettland),
Lennart Lundwall (Sverige)

Studiedag

Läraren Göran Pousette i Björnkärsskolan firar skolstarten, och tillsammans med tre av de elever; Nora och Alva Friberg samt Mohammed Amin Mohammed, som valde att jobba i skolan på studiedagen i våras.

Halva klassen kom till Björnkärsskolan ändå

Skolan har studiedag. Eleverna är lediga. Men ett helt gäng elever knackar på skolans dörr och vill komma in och jobba. Nej, det är inte en dröm. Det är verklighet i Björnkärsskolan.

Det var under en studiedag i våras som drygt halva klass 6B valde att gå till skolan och ägna dagen åt skolarbete.

– Det är mycket roligare att vara i skolan, träffa kompisar och jobba, än att sitta ensam hemma.

Det säger Nora Friberg, en av de elever som dök upp i skolan på studiedagen.

– Vår lärare, Göran, hade berättat om en tidigare klass han hade haft där eleverna hade kommit in och jobbat på en

studiedag. Vi sa att vi ville göra det också.

– Jag hade helt glömt bort att jag berättat det, men lagom till sportlovet påminde eleverna mig. De ville komma in i skolan och jobba på lovet, säger Göran Pousette, klasslärare i 6B.

Det gick dock inte. Frågor om säkerhet och försäkringar satte stopp för att låta eleverna vara själva på skolan. Men på studiedagen, längre fram på terminen, gick det bra. Då fanns ju lärarna där.

– Så jag gav dem ramarna för den dagen, vilka tider jag skulle vara där.

Och vid 11-tiden på dagen dök åtta elever upp, drygt halva klassen, för att jobba i skolan. De ägnade sig bland annat åt matteuppgifter och en uppgift i svenskan: att skriva brev till varandra i klassen. De jobbade också med en frågesport på internet, och några såg en film.

– Skolarbetet är roligt, roligare än det mesta annat, säger Noras tvillingsyster

Alva Friberg. Vi är en så liten klass så därför är vi väldigt tajta. Vi gillar att vara med varandra.

På frågan om hur man får elever att älska skolan så mycket talar Göran Pousette om begreppens betydelse för att forma våra uppfattningar och att mycket handlar om att utmana traditionella synsätt.

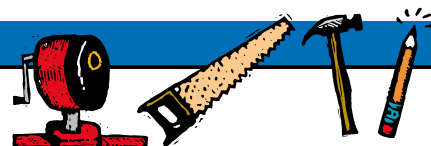
– Varför talar vi till exempel om att ”slippa” skolan och firar att det ska bli sommarlov? Vi kanske skulle fira när skolan börjar igen istället?

Bemötande är en annan kärnpunkt, att se eleverna och bemöta dem med respekt.

– Det finns ingen quick fix för att få eleverna att älska skolan, säger han. Det handlar om många små steg, att tänka igenom de små saker man gör och säger i vardagen. Men det går!

Text: Anika Agebjörn Foto: Lennart Lundwall

När börjar skolan egentligen?

Poängen med förskoleklass är otydlig för många

Lina Söderman Lago har studerat barns föreställningar och förväntningar inför övergången från förskoleklass till årskurs ett. Hon menar att det är viktigt att läsåret i förskoleklass inte blir isolerat, eller som ett barn uttryckte det, en ”mellanklass”. Här delger hon sina tankar om resultatet av studien som ligger till grund för hennes doktorsavhandling.

Barn kan svara väldigt olika på frågan i rubriken. Deras uppfattningar om varför förskoleklassen finns varierar också. Meningen med detta läsåret är otydlig för många. En pojke i studien sa att förskoleklassen var som en bana i ett spel som man måste klara för att komma vidare.

Även för pedagogerna har syftet och metoderna varierat. I vissa skolor ser man förskoleklassen som en förberedelse för övergången till den ”riktiga” skolan och försöker göra den så lik årskurs ett som möjligt. I andra fall får leken och förskolans pedagogik dominera. Om syftet med förskoleklass är otydligt kan det få till följd att barnen blir osäkra och otrygga.

Här finns risk för problem. Vissa barn behöver tid för att komma in i en grupp och känna trygghet med sina lärare. Om ett sådant barn just uppnått den tryggheten när det är dags för övergång blir det jobbigt för barnet. Det är alltså viktigt att rektorer och pedagoger tänker till, lyssnar till barnens förväntningar och är tillräckligt nyfikna för att se var barnen befinner sig och börjar där.

På många ställen ser man förskoleklassen som en integrerad del av skolan. Där bryter man inte helt med förskolans pedagogik, utan fortsätter med detta lekfulla arbetssätt in i årskurs ett. Då hänger det ihop för barnen, och de behöver inte bekymra sig om att ”klara” förskoleklassen eller inte.

I studien intervjuas 25 barn från januari i förskoleklass till höstterminen i ettan, totalt tio månader. Det skedde i um-

gänge med barnen. Frågan är om de förstår vad övergången kommer att innebära. Generellt är det viktigt att förväntningar som barnet haft i förskolan följs upp i förskoleklassen. Medan många förskolor är bra på att lämna över information om barnen, så är inte förskoleklassens och skolans pedagoger lika duktiga på att ta emot och förvalta informationen så att det främjar barnens utveckling.

” Till komplikationerna hör också statussystemet bland lärare att ju yngre barn det handlar om, desto lägre status har pedagogerna. Det är synd.

Till komplikationerna hör också statussystemet bland lärare att ju yngre barn det handlar om, desto lägre status har pedagogerna. Det är synd, för där behövs dialog. Det finns andra studier som visar att pedagoger låter bli att undervisa i förskoleklass för att ”skolan” inte gillar deras arbetssätt.

Sommaren 2016 infördes ett nytt avsnitt om förskoleklass i Lgr 11, som nu pedagogerna ska följa. Det ska bli spännande att se hur arbetet förändras. Vad händer när man omsätter planen i verkligheten? Det är enormt viktigt att huvudmannen skapar tid för de anställda att sätta sig in i den nya läroplanen.

Detta, tillsammans med lyhördhet in-

för barnen gör det lättare att bemöta deras föreställningar, som kan se mycket olika ut. I studien finns exempel på barn som inte trodde att de skulle få använda sitt modersmål i ettan. Andra talade om skolan som något tråkigt. Ett par barn skulle gå kvar i förskoleklass ett år till. Då trodde de andra barnen att ”om man inte lyder” och ”om man inte kan räkna ordentligt” så kan man ”behöva gå om”. Hade personalen pratat med barnen utifrån dessa begrepp, så hade det inte behövt uppstå någon oro bland barnen.

Detta med elevers förväntningar är också applicerbart på andra steg i skolan, från låg- till mellanstadiet, och från mellan- till högstadiet. De vuxna måste vara medvetna om att deras attityder kan förvärra oro, så att barnen inte kan se fram emot övergången som något roligt och bra.

Nu studerar vi de dagliga övergångarna från förskoleklass- fritids och skola - fritids. Avståndet mellan verksamheterna kan bli både för stort och för litet. Särskilt om fritids och skola bedrivs i samma lokaler kan övergången vara otydlig. Just inför skolstarten i årskurs ett får man inte glömma bort fritids, där är det jätteviktigt med dialog!

Berättat för Bulle Davidsson
Illustration: Shutterstock

MERSMAK Lärande för Läsluft

Lago, Lina: **Mellanklass kan man kalla det** Om tid och meningskapande vid övergången från förskoleklass till årskurs ett. LiU-tryck 2014.

”Förskoleklassen är som en bana i ett spel.
Jag måste klara det för att komma vidare.”

På många ställen ser man förskoleklassen som
en integrerad del av skolan. Där fortsätter man
med förskolans lekfulla arbetssätt in i årskurs ett.

Foto: Lennart Lundvall

Solar, gnistor och tomtebloss på kursens bokrelease

Böcker skall blänka som solar och gnistra som tomtebloss. Medan vi läser böckerna läser böckerna oss. Kan böcker läsa människor? Det kan de förstås! Hur skulle de annars kunna veta allting om oss?

Lennart Hellsing

Med dessa ord inleds kursen "Språkets betydelse för barns utveckling och lärande" på förskollärautbildningens andra termin med fokus på barns möte med

skönlitteraturen i deras tidiga språk-, läs- och skrivutveckling. Deltagarna har själva fått skriva och skapa en barnbok riktad till självvald målgrupp. Vid bokreleasen i Linköping i våras presenterades en mängd fantastiska skapelser av egenproducerade verk. Allt från handbroderade pekböcker till tryckta sagoböcker.

Bodil Örberg

Universitetsadjunkt Högskolan i Kristianstad

Linda tog priset – inkludering är ett nyckelord

Inkludering, flexibilitet och en grundmurad övertygelse om alla människors lika värde. Det är några hörnstenar i **Linda Karlsson Davidssons** pedagogiska strategi. Alla har något att ge, det handlar bara om att skapa rätt förutsättningar, säger hon.

Linda är pedagog i grundsärskolan där hon arbetar i en träningsklass, vilket innebär stor spännvidd, elever med helt olika behov.

– Jag tror på inkludering, säger hon, och det kan låta konstigt i en exkluderad verksamhet. Men inkludering handlar om att alla ska finnas i en gemenskap. Vi måste inte stirra oss blinda på att bara bli inkluderade i den vanliga grund-

Foto: Lennart Lundvall

skolan. Vi kan arbeta för en egen gemenskap också och inkludering på flera plan.

Att fånga lärandet i det oförutsägbara, i ögonblicket, är en annan strategi. Linda beskriver det som att vara i mellanrummet, vara uppmärksam på vad som händer just nu. Det handlar om att våga tappa kontrollen. Målen ska vara tydliga, men vågarna att nå dem är många. Kommunikationsverktyg och kravnivåer anpassas till

När teckenspråksanvändare möts internationellt ...

I förra numret av Lärarik, nr 2 2016, hade vi en artikel som handlade om ett Erasmusprojekt på Hjulsbro skolan. Till den artikeln kommer här ett förtydligande angående teckenspråk.

Finns det något internationellt teckenspråk?

Det finns sätt att kommunicera på som vissa benämner som internationellt teckenspråk, men rent språkmässigt, enligt forskning, är det inte något eget språk. Språket uppstår då teckenspråksanvändare med olika nationella teckenspråk träffas och behöver kommunicera med varandra. Teckenspråket är till viss del ikoniskt (bildmässigt) vilket kan göra det lättare att förstå varandra över språkgränserna. I teckenspråket spelar även mimiken en viktig roll. Dock finns stora skillnader när det gäller de abstrakta tecknen och dessa kan ligga långt ifrån varandra. I

denna kommunikation (mellan olika nationaliteter) finns ingen gemensam framforskad grammatik. Det "internationella" teckenspråket har inga modersmåls-talare/ användare. Det talas ibland om internationella tecken, men även dessa tecken varierar beroende på situation.

Teckenspråket följer inte det talade språket. Som exempel kan nämnas att teckenspråket kan se annorlunda ut i två engelsktalande länder.

Däremot finns ett internationellt handalfabet som man kan använda sig av då kommunikationen över teckenspråksgränserna behövs.

Madlen Andersson
Speciallärare

Blästadsskolans särskilda undervisningsgrupp inriktning hörsel

av att de filmar det mesta av undervisningen. De kan alltid gå tillbaka till en given situation och se vad det var som hände.

Linda leder också ett arbetslag som är guld, säger hon.

– Samarbetet, att vi alla har målen klara för oss och kan resonera om hur vi når dem, det är så mycket värt. Det finns inga gränser för hur bra vi kan bli!

Linda fick 2016 års lejonpris

som årets pedagog inom grundskola och grundsärskola. Hon jobbar på Hagbyskolans grundsärskola. Övriga pristagare var Anders Lindqvist, Süleyman Jacob, Britt Thunholm och Magnus Danneblad på Malmslätts skolan Kärna som fick priset som årets pedagog/ arbetslag inom fritidshem. Beatrice Sundström fick pris som årets pedagog inom förskolan. Beatrice jobbar på Tingsvägens förskola vid Jägarvallen. Anika Agebjörn

